

Vlaams
Parlement

stuk **1412** (2011-2012) – Nr. 1
ingediend op 20 december 2011 (2011-2012)

Gedachtewisseling

over de organisatie van de leertijd,
met het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming –
Syntra Vlaanderen

Verslag

namens de Commissie voor Economie,
Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie,
Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie
uitgebracht door de heer Bart Van Malderen

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Patricia Ceysens.

Vaste leden:

de heer Robrecht Bothuyne, mevrouw Martine Fournier, de heren Jan Laurys, Koen Van den Heuvel;
de heren Frank Creyelman, Johan Deckmyn, Chris Janssens;
de dames Patricia Ceysens, Lydia Peeters;
mevrouw Güler Turan, de heer Bart Van Malderen;
de heer Matthias Diependaele, mevrouw Helga Stevens;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Filip Watteeuw.

Plaatsvervangers:

de dames Sonja Claes, Kathleen Helsen, Griet Smaers, de heer Eric Van Rompuy;
de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Katleen Martens, de heer Jan Penris;
mevrouw Fientje Moerman, de heer Herman Schueremans;
de dames Kathleen Deckx, Mia De Vits;
de dames Vera Celis, Lies Jans;
de heer Lode Vereeck;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

INHOUD

1. Toelichting door de heer Luc Neyens en mevrouw An Van de Ven.....	4
2. Discussie	11
Gebruikte afkortingen	17

De Commissie voor Economie, Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie organiseerde op 30 maart 2011 een gedachtewisseling over de organisatie van de leertijd met mevrouw An Van de Ven, directeur 'Leren en Werken' en de heer Luc Neyens, afdelingshoofd van de afdeling 'Draaischijf Ondernemerscompetenties' van Syntra Vlaanderen.

1. Toelichting door de heer Luc Neyens en mevrouw An Van de Ven

De heer *Luc Neyens* leidt het onderwerp in. De leertijd moet worden bekeken binnen het concept 'Leren en Werken'. Syntra Vlaanderen kreeg van de Vlaamse overheid de opdracht om de kwaliteit en continuïteit van de leertijd te verzekeren. Daarnaast moet het agentschap de instroom van leerjongeren vergroten. Met andere woorden: Syntra Vlaanderen moet bijdragen tot 'meer leertijd' en 'betere leertijd'. De leertijd is een opleidingsvorm waarbij jongeren vanaf vijftien jaar vier dagen per week een praktijkopleiding volgen in een onderneming. Een dag per week krijgen ze een theoretische vorming in een Syntra-campus.

Syntra Vlaanderen stuurt de leertijd aan, houdt de hand aan de subsidies en houdt toezicht op het opleidingsaanbod. Daarnaast is er ook de realisatie van een doel- en kansengroepenbeleid en ondernemend onderwijs.

Beleidsorganen zijn de raad van bestuur en de praktijkcommissie. De nieuwe beheersovereenkomst met Syntra Vlaanderen focust op de regie- en actorrol, maar ook op toezicht en inspectie. Dat element is specifiek aangehaald omdat in tegenstelling tot alle andere aspecten, de leertijd ressorteert onder onderwijs. Dat maakt de inspectie tot een belangrijk element.

Typisch kenmerk van opleidingen die door Syntra Vlaanderen georganiseerd worden is de praktijkgerichtheid, die ervoor moet zorgen dat men na de opleiding gemakkelijk de weg vindt op de arbeidsmarkt of dat men zelf ondernemer wordt. Heel wat mensen worden ook effectief ondernemer, maar velen kiezen er ook voor om als ondernemend medewerker in een kmo aan de slag te gaan. Vlaanderen heeft daar behoefte aan, meent de heer Neyens.

Andere belangrijke items om bij stil te staan in het kader van de leertijd, zijn volgens hem de flexibiliteit van de organisatie van nieuwe opleidingen en de lesgevers. Die laatste zijn geen traditionele onderwijsmensen, maar wel mensen uit de praktijk die hun ervaringen doorgeven.

Het Syntra-netwerk bereikt ongeveer 100.000 individuele cursisten op jaarbasis.

Binnen Syntra Vlaanderen zijn de raad van bestuur en de praktijkcommissie betrokken bij de organisatie van de leertijd. De raad van bestuur is samengesteld uit vertegenwoordigers die voor de helft zijn aangewezen door de Vlaamse Regering en voor de andere helft door de sociale partners. Daarnaast is er de praktijkcommissie, een eigen orgaan dat paritair is samengesteld uit vertegenwoordigers van de werknemers- en werkgeversorganisaties. Die commissie heeft een sturende en motiverende rol om de leertijd in Vlaanderen mee te organiseren en er toezicht op uit te oefenen opdat innovatie en vernieuwing en de organisatiewijze kwaliteitsvol zouden zijn en blijven.

Syntra Vlaanderen werkt ook met sectorcommissies van de 28 sectoren die er actief in zijn. Ze vormen mee het kloppende hart dat input kan geven over de te organiseren opleidingen bijvoorbeeld voor wat de nodige aanpassingen aangaat. Het opleidingsprogramma kan op die manier zo nauw mogelijk aansluiten bij de vereiste beroepsprofielen, nieuwe competentieverwachtingen enzovoort. Er kunnen ook specifieke leertijdcommissies zijn.

Mevrouw *An Van de Ven* licht vervolgens het wettelijke kader rond leren en werken toe. Ze stelt dat het decreet Leren en Werken een evolutie teweegbracht in de leertijd, ook op wetgevend vlak. Het oprichtingsdecreet van Syntra Vlaanderen is aangepast en een aantal besluiten inzake deeltijds onderwijs zijn van toepassing gemaakt op de leertijd om de afstemming tussen beide te realiseren. Er is een opleidingslijst vastgelegd van opleidingen die binnen de leertijd mogelijk zijn. Ook regels inzake leerplichtcontrole en afwezigheden, leren en werken als afzonderlijke componenten, inschrijvingen, elementen uit het GOK-decreet zijn van toepassing gemaakt op de leertijd. De leerplannen met de eindtermen van het voltijds beroepssecundair onderwijs gelden ook binnen de leertijd. Er is een hele procedure aan gekoppeld, waarbij onder meer leerplannen voor algemene vorming moeten worden ingediend. De Inspectie Onderwijs komt bekijken hoe die geïmplementeerd worden en of de daaraan gekoppelde studiebewijzen, vooral dan waarin de onderwijskwalificaties benoemd worden – tweede en derde graad en het diploma secundair onderwijs – niet ten onrechte worden toegekend. Dat behelst een grote vernieuwing binnen de leertijd die mogelijk is gemaakt door het decreet Leren en Werken, stelt mevrouw Van de Ven.

Wat is het takenpakket van het agentschap inzake leertijd? De leertijd vertrekt eigenlijk vanuit het agentschap en dat maakt dat het helemaal anders gestructureerd is dan in het gewone onderwijs. De leertrajectbegeleiders die verantwoordelijk zijn voor het samenbrengen van leerlingen en ondernemingen zijn contractuele personeelsleden van het agentschap. Ze zijn niet aan een school of Syntra-lesplaats verbonden, maar wel aan de Vlaamse overheid. Ze zijn niet alleen beleidsmatig met de leertijd bezig, maar ook operationeel. Het zijn bovendien beslissers in individuele dossiers rond leerlingen en ondernemingen.

Verantwoording inzake de leertijd wordt afgelegd ten overstaan van de raad van bestuur en de praktijkcommissie.

Het agentschap werkt samen met sectorcommissies en sectorale adviseurs. Daarnaast staat het in voor de invulling van de curricula in de leertijd. Die ondersteuning richt zich tot de lesgevers die instaan voor het lesgedeelte van de leertijd in de Syntra-lesplaats. Dat krijgt ook nog ondersteuning bij een aantal organisatorische aspecten. Tussen het agentschap, met de leertrajectbegeleiders, Syntra-centra en de CLB's worden ook afspraken gemaakt. Die laatste zijn netoverschrijdend aanwezig in de lesplaatsen. De leertijd is niet gebonden aan een onderwijskoepel en er is afgesproken om de verschillende CLB's aanwezig te hebben in de diverse lesplaatsen om de jongeren mee te begeleiden.

Syntra Vlaanderen zelf neemt ook een aantal opdrachten op om lesgevers te onthalen en te coachen. Het agentschap neemt initiatieven inzake vaktechnische en pedagogische bijscholing en ondersteunt zo mee de lesgevers in hun rol. Intussen wordt ook een verplichte training georganiseerd voor ondernemers die een jongere in de leertijd begeleiden. Dat behelst een programma van twaalf uren met de naam Estafette. Het leert hen hoe met de bewuste leerlingen om te gaan, hoe ze op te volgen en instructies te geven en hoe ze te evalueren.

De Syntra-centra zijn verantwoordelijk voor de component leren zoals in het decreet Leren en Werken is opgenomen. Dat behelst ook de praktische en dagdagelijkse organisatie van de lesdag in de leertijd. Ze hebben mee inspraak in het beleid maar zijn tegelijk verantwoordelijk voor de begeleiding van de jongere op de lesplaats en dus voor de individuele dossiers. Ze zorgen voor de organisatie van de begeleidingsdienst, die te vergelijken is met de klassenraden in het onderwijs, als overlegmoment rond de evolutie van de jongeren. Ze moeten ervoor zorgen dat infrastructuur en materiaal in orde zijn voor de leslokalen en staan in voor de aanwerving van de lesgevers. Dat impliceert ook bijscholing en coaching van die lesgevers.

Mevrouw Van de Ven legt uit dat bij de lancering van het decreet Leren en Werken is nagedacht over het uiteindelijke doel van de leertijd. Agentschap en praktijkcommissie puurden er een missie en een strategische aanpak uit die in de beheersovereenkomst is opgenomen. De focus moest liggen op talentontwikkeling bij jongeren maar het concept mikt wel vooral op arbeidsrijpe jongeren die op een praktijkgerichte manier iets willen leren. Drie componenten staan daarbij centraal: de persoonlijke ontwikkeling, een beroep aanleren en dus het vakmanschap en ondernemerschap stimuleren. Dat laatste stamt uit de missie van het agentschap. Een aantal van de cursisten kunnen behalve werknemer ook goede ondernemers worden.

De leertijd is een stelsel van leren en werken naast het deeltijds beroepssecundair onderwijs voor jongeren tussen 15 en 25 jaar. De componenten werken en leren behelzen dat de leerlingen één dag per week les volgen in een Syntra-campus en vier dagen in een onderneming. Er zijn in het decreet Leren en Werken verschillende fasen mogelijk gemaakt om in te stappen. Binnen de leertijd kan men enkel instappen als er een leerovereenkomst is met een onderneming. De andere fasen zoals voorzien binnen het decreet – persoonlijk ontwikkelingstraject, brugtraject enzovoort – zijn niet mogelijk. Wat wel nog kan is een voortraject, voor onder meer jongeren die een reeds aangevatte leerovereenkomst verbreken en nood hebben aan sollicitatietraining, ondersteuning of attitudetraining enzovoort. De voortrajecten worden georganiseerd door het vormingswerk. Syntra organiseert dat niet zelf.

De opleidingen of leerovereenkomsten hebben een looptijd die varieert tussen één en drie jaar, afhankelijk van vooropleiding en opleiding of het beroep zelf. Voorheen werden de opleidingen vrij gemakkelijk en snel erkend door de raad van bestuur van Syntra Vlaanderen. Met het decreet Leren en Werken is in een aparte procedure voorzien om opleidingen te erkennen via een screeningscommissie die vanuit het Departement Onderwijs wordt georganiseerd, wat onder meer gepaard gaat met adviezen. Positief vindt mevrouw Van de Ven dat de sectoren zelf een grote rol kunnen spelen in het actualiseren van de opleidingslijsten en het mogelijk maken van nieuwe opleidingen.

De leerdoelen liggen intussen vast per beroep via een besluit van de Vlaamse Regering. Ook wat er moet worden aangeleerd is dus duidelijk. Het is de bedoeling om met de sectorcommissies de leerdoelen nog verder te structureren en te clusteren om er zo jaarlijks een programma voor uit te werken in samenspraak met de sectoren en via de sectorale adviseurs.

Een van de doelstellingen van het decreet Leren en Werken is het voltijdse engagement. Dat ligt in de leertijd zowel voor als na het decreet bijzonder hoog, tot wel 97 percent bij een bepaald telmoment. Waar situeert zich die drie percent als iedereen een leerovereenkomst moet hebben? Mevrouw Van de Ven verklaart dat een telmoment bijvoorbeeld per 1 februari altijd moet rekening houden met een aantal jongeren die wel een leerovereenkomst hebben maar in verbreking zijn en dus op zoek zijn naar een nieuwe patroon.

Het voortraject wordt eveneens als voltijds engagement beschouwd, maar soms wordt er geoordeeld dat jongeren niet geschikt zijn voor een voortraject. Die moeten zelf de draad zien op te pakken binnen de leertijd.

De leerovereenkomst is principieel het vertrekpunt. De les in de Syntra-lesplaats is aanvullend.

De jongeren ontvangen een leervergoeding die afhangt van de leeftijd en van het opleidingsjaar waarin iemand zit. De vergoeding bedraagt tussen 290 en maximaal 485 euro. Dat maakt het concept concurrentieel ten aanzien van andere systemen omdat het van de laagste vergoedingen zijn. De onderneming betaalt de jongere die vergoeding maandelijks, maar de leertijd is uiteindelijk een nuloperatie omdat er ook voordelen aan gekoppeld

zijn voor de onderneming, zoals RSZ-vermindering. Er wordt tegelijk wel verwacht dat men tijd investeert om de jongere een beroep aan te leren. De bedragen zijn bewust onder kinderbijslaggrens gehouden. Mevrouw Van de Ven oppert dat er al wel is gedacht aan het optrekken van de bedragen, maar dat dit heel wat kritiek uitlokt over het feit dat in bepaalde doelgroepen gezinnen kinderbijslag zouden verliezen door de inkomsten uit de leervergoeding.

De rechten en plichten liggen vast in een contract en in het besluit Leertijd. Er is één modelcontract om de overeenkomsten te sluiten. Ook aan de ondernemingen worden voorwaarden gesteld, zoals de verplichte cursus, leeftijds- en vooropleidingsvoorwaarden. De werkplek moet vooral beantwoorden aan wat nodig is om het bewuste beroep aan te leren, zoals beschreven in de leerdoelen.

De component 'leren' in de Syntra-lesplaats is gecondenseerd in één dag per week, die eigenlijk opgesplitst wordt. Voor sommige opleidingen is dat wel al uitgebreid met een aantal extra uren. De algemene vorming volgt als eerste component de eindtermen van het voltijds beroepssecundair onderwijs. Dat behelst niet alleen de algemene vormende eindtermen, maar sinds het begin van het schooljaar 2010-2011 ook een vreemde taal. Er is in overleg met Syntra Vlaanderen gekozen voor het Frans. Dat wordt geleidelijk opgebouwd en gebeurt vooralsnog alleen in het eerste jaar. Er is vijf jaar algemene vorming die overeenstemt met het derde tot en met zevende jaar van het voltijds onderwijs. Beroepsgerichte vorming is de ondersteunende component, gericht op de praktijkopleiding in de onderneming. De leerdoelen liggen bij besluit van de Vlaamse Regering vast.

In de wetgeving zijn aanvullende taalcursussen voorzien, maar die worden vooralsnog niet georganiseerd, deels door een gebrek aan middelen. Er worden wel bijwerkingscursussen ingericht, die goed zijn voor 5660 uur extra leertijd waarvoor wel bijkomende middelen worden uitgetrokken op het Vlaamse niveau om te werken aan remediëring van jongeren met leerproblemen. Het decreet Leren en Werken heeft het ook zo voorzien dat het deeltijds onderwijs en de leertijd een getuigschrift bedrijfsbeheer kunnen uitreiken. Er is in de praktijk geen uitvoering aan gegeven omdat dat naast de algemene en beroepsgerichte vorming als bijkomend te zwaar wordt geacht. Wie het getuigschrift alsnog wil halen, kan dat in de avondopleidingen van het Syntra-netwerk. Dat kan vanaf zestien jaar. De spreekster merkt op dat bepaalde jongeren erg gemotiveerd blijken en dat ook doen.

Om de onderwijsstudiebewijzen van het voltijds beroepssecundair onderwijs te behalen, zijn de eindtermen van dat onderwijs van toepassing gemaakt op de leertijd. Daartoe moeten in eerste instantie leerplannen ingediend worden. Dat is een werk geweest van Syntra Vlaanderen en de vijf Syntra-campusen, stelt mevrouw Van de Ven. Er zijn leerplannen ingediend voor het netwerk met de bedoeling het didactisch materiaal en de opleiding zo uniform mogelijk te houden, ook als bijvoorbeeld een leerling van lesplaats verandert.

In de algemene vorming wordt niet met vakken maar wel met thema's gewerkt. Ze sluiten aan bij de leefwereld van jongeren maar de eindtermen zowel als de missie van Syntra Vlaanderen zitten erin vervat. Zo zijn er aparte pakketten die niet in de eindtermen zijn opgenomen inzake de ondernemerszin en het ondernemerschap die verplichte onderdelen vormen van de algemene vorming. Naargelang van het niveau van de individuele cursist is voorzien in vaardighedenfiches, met het oog op remediëring.

Met betrekking tot de certificaten heeft de spreekster het al gehad over de onderwijskwalificaties die aan voorwaarden gekoppeld zijn. Men moet één certificaat van een beroepsgerichte vorming hebben en voldoende jaren secundair onderwijs of leertijd gevolgd hebben. Als aan die voorwaarden is voldaan kan de jongere een van de drie bewijzen bekomen. Voor de beroepsgerichte trajecten, de les en de praktijk in de onderneming, is in een certificaat voorzien per opleiding en voor een opleidingstraject in een getuigschrift leertijd.

In de lijst van opleidingen zijn er onder meer de opleiding werfbediener en een opleiding in bovenbouw. Die opleidingen zijn gecombineerd in een opleidingstraject metselaar. Mevrouw Van de Ven verklaart dat de praktijkcommissie vond dat bepaalde opleidingen te verkapt waren. De commissie stelde dat ze enerzijds wel voorkwamen in de realiteit van de bedrijven maar dat het anderzijds van wezenlijk belang was een volledig beroep aan te leren. De leerovereenkomst zelf omvat dan ook altijd het integrale beroepstraject, maar tussentijds blijven certificaten mogelijk voor onderdelen. Dat biedt een stuk succesbeleving voor de jongeren.

De leertijd kampte al enige jaren met een dalende instroom, maar het schooljaar 2010-2011 kenmerkte zich door een lichte stijging. Men hoopt dat die stijging zich doorzet.

Een aantal sectoren blijken sterk vertegenwoordigd, zoals de bouw die wel enigszins afneemt, horeca, personenzorg, kappers, mobiliteit, garage, carrosserie. Het gaat vooral om jongens en veel minder om meisjes.

Er zijn goede resultaten te melden inzake tewerkstelling en effectiviteit. Cijfers van de VDAB wijzen uit dat één jaar na het beëindigen van de leertijd 85 percent aan het werk is. Dat was voor de crisistijd ongeveer 90 percent, maar het blijft een zeer goede score in vergelijking met andere opleidingssystemen, stelt mevrouw Van de Ven. Dat tewerkstellingsniveau is vergelijkbaar met de tewerkstelling na universitair onderwijs. Heel wat jongeren blijven ook actief in het beroep waarvoor ze opgeleid zijn. Vijf jaar na het beëindigen van de opleiding is nog 97 percent aan het werk en drie percent is werkloos. Een groep van ongeveer 18 percent is zelfstandig na vijf jaar. Van wie in hoofdberoep zelfstandig is, heeft een bepaald deel ook al mensen in dienst. Dat zorgt ook voor groei in bedrijven. Van wie nog niet zelfstandig is, blijkt wel 32 percent nog van plan om dat te worden. Het gaat op dat moment om jongeren van 23 tot 25 jaar, verduidelijkt de spreker. Dat is nog jong.

De heer *Luc Neyens* gaat nog in op de sterktes en zwaktes van het systeem en de elementen die nodig zijn voor een relance van de leertijd.

Bij de zwaktes markeert men in eerste instantie de te lage instroom vanuit externe partners. Uit geregelde enquêtes vernam men dat bitter weinig mensen via externe kanalen in de leertijd terechtkomen. Via het CLB is dat 2 percent. De samenwerking met de CLB's in de Syntra-campussen wordt als uiterst positief ervaren, maar de doorverwijzing van de CLB's naar Syntra Vlaanderen, laat te wensen over. Veelal komen mensen in de leertijd terecht via vrienden of familie die met ondernemerschap te maken hebben of via mond-aan-mondreclame.

Het dalende aantal leerjongeren bemoeilijkt de organiseerbaarheid, vervolgt de spreker. Dat houdt onder ander in dat wegens het kleiner aantal cursisten in een bepaalde richting en wegens beperktere financiële middelen, de betrokken opleiding ook op minder plaatsen wordt georganiseerd. Dat zet een sneeuwbaaleffect in gang, stelt de heer Neyens. Het is voor een vijftienjarige ook niet vanzelfsprekend om lange verplaatsingen te maken om een opleiding te volgen.

Niet alle instromers beëindigen de leertijd ook succesvol. De leertijd hoeft evenwel niet voor iedereen die uitvalt een negatieve ervaring te zijn, voegt de spreker daar meteen aan toe. Zo zijn er achttienjarigen die de kans krijgen om onmiddellijk bij een patroon te gaan werken met een vast contract, of mensen die de stap terug zetten naar het voltijds onderwijs. Het is volgens de spreker wel nodig dat er meer inspanningen geleverd worden om wie instapt in de leertijd er ook te houden.

De leertijd heeft geen positief imago, net als het beroeps- en technisch onderwijs. Vaak gaat men ervan uit dat het misschien nog wel lukt in de leertijd als alles faalt in de andere twee. Na 25 jaar heeft de Vlaamse Regering er eindelijk in toegestemd dat mensen uit de

leertijd ook onderwijskwalificaties halen. Dat element versterkte nog het negatieve imago. Dat maakte dat niet iedereen ten volle de kaart trok van de leertijd als het moeilijker ging of als er keuzes gemaakt moesten worden.

Er zouden ook meer jongeren, die niet arbeidsbereid zijn, doorgestuurd moeten worden vanuit de eigen intake. De heer Neyens meent dat ongeveer 5 percent van de jongeren die op intake komen, beter af zouden zijn in het buso of deeltijds onderwijs. Het gaat dan niet om arbeidsrijpheid, maar om arbeidsbereidheid. Zo snappen bepaalde jongeren niet waarom een patroon in de bouw moeilijk doet over twee dagen te laat komen. Dat betekent voor die patroon wel dat er drie andere voltijdse gasten ook zitten te wachten terwijl ze wel doorbetaald worden. Het is een ondernemerswereld, stelt de heer Neyens. Hij erkent dat in een afnemende instroomsituatie, men er ook gemakkelijker voor opteert dergelijke jongeren toch in de leertijd te houden.

Men wil ook nog de sterkere match tussen werkvloer en opleiding beter garanderen en de complementariteit versterken. De werking met de sectoren wil men verbeteren door wat in het Syntra-centrum aan de orde komt een mooi geordend geheel te laten vormen met wat op de werkvloer gebeurt.

De leertrajectbegeleiders hebben een passie voor de jongeren in de leertijd en hun sociale en economische context. Wat hen het meest stoort, is de enorme administratie die ermee samenhangt en het feit dat heel wat informaticasystemen niet op elkaar afgestemd zijn. Daardoor moeten ze vaak dubbel werk leveren.

De financiering is ook onvoldoende met het oog op optimale begeleiding, oppert de heer Neyens. Hij maakt de vergelijking met het deeltijds onderwijs. Het aantal leerlingen in het deeltijds onderwijs overschrijdt de 7000, in de leertijd is dat minder dan de helft: 3408. Het verschil in kostprijs per cursist bedraagt eveneens minder dan de helft, voegt de heer Neyens er meteen aan toe. Dit ondanks de schitterende resultaten inzake effectiviteit. De kosten van de koepels zijn niet meegerekend. Die van Syntra Vlaanderen wel in zoverre het de kost van de leertrajectbegeleiders betreft. De kost van de omkadering ten aanzien van de sectoren en de ESF-middelen is niet meegeteld.

De heer Neyens stelt dat een aantal elementen een hogere kostprijs in het deeltijds onderwijs rechtvaardigen, zoals het statuut van de lesgevers. In de leertijd gaat het om praktijkdocenten die per uur worden betaald. De uurlonen zijn niet zo hoog en dat is altijd goedkoper dan vaste lesgevers met contracten voor een heel jaar. Het profiel en niveau van de leerlingen in de leertijd ligt een stuk hoger dan in het deeltijds onderwijs en dat vergt extra zorg, erkent de spreker ook.

De leertijd realiseert een veel hoger voltijds engagement via het ondernemerschap dan in het deeltijds onderwijs. Dat wordt ingevuld via brug- en voortrajecten en neventrajecten. Maar om uren vol te maken, zijn lesgevers nodig. In de leertijd zijn dat de ondernemers.

Waarom heeft de leertijd dan nood? Een lesgever uit de garagesector die acht uur les geeft, ontvangt een uurloon dat een stuk lager ligt dan wat hij in de garage zou verdienen. Extra cursussen ontwikkelen of studiedagen volgen, gebeurt allemaal gratis, stelt de heer Neyens. In die zin is enige omkadering nodig, stelt de spreker, al wil men absoluut niet pleiten voor een vast contract voor de lesgevers. Dat zou de eigenheid van het systeem ondermijnen. Men is niet op zoek naar onderwijsmensen in de Syntra-ondernemerswereld, maar wel naar mensen die bereid zijn om hun kennis aan jongeren over te dragen. De extra prestaties zijn noodzakelijk en steeds meer nodig met de link die naar Onderwijs gelegd wordt. Daardoor worden steeds meer eisen gesteld, maar er staat geen financiële tegemoetkoming tegenover.

De kwaliteit van de begeleiding kan beter, geeft de heer Neyens toe. De hoge uitvalcijfers hebben mede daarmee te maken. Uit cijfers blijkt dat de gemiddelde leertrajectbegeleider jaarlijks ongeveer 160 contracten begeleidt. Er zijn per jaar en per contract minimaal twee patroonsbezoeken verplicht. Dat behelst 320 halve dagen plus administratie en laat weinig ruimte voor extra's.

Waar liggen de sterke punten? In eerste instantie is dat de grote tevredenheid van jongeren en ondernemers. Tijdens de leertijd wordt die tevredenheid ook gemeten. 69 percent van de jongeren blijken dan bijzonder tevreden. Na beëindiging neemt dat toe tot meer dan 80 percent.

Zeer belangrijk is de intensieve samenwerking met de sectoren. Die zijn vertegenwoordigd in de sectorcommissies en werken zo dagelijks mee aan de versterking van de link tussen arbeidsmarkt en onderwijs. De praktijkgerichtheid en het feit dat de lesgevers vertrouwd zijn met de ondernemerswereld zijn andere kwaliteiten van de leertijd. Bijna 50 percent van de lesgevers zijn zelfstandige of ondernemer en van de rest is bijna 80 percent effectief tewerkgesteld in een kmo van het beroep dat hij/zij aanleert.

Syntra Vlaanderen telt twee belangrijke organen: de raad van bestuur en de praktijkcommissie. Daarbinnen is er een zeer grote eensgezindheid van werkgevers en werknemers ten aanzien van de leertijd. De steeds dalende trend maakt het wel moeilijk om in die houding gesterkt te blijven, erkent de heer Neyens.

De onderwijskwalificaties vormen een recente nieuwe troef. Het voelde bijzonder goed aan dat een jongere uit de leertijd bij de diploma-uitreiking in 2010 zei dat hij verder ging studeren aan de hogeschool, merkt de heer Neyens op. Hij wijst erop dat zoveel jongeren allicht ook die aspiratie hebben gekoesterd maar om hun doel te bereiken een bijzonder lange weg moesten bewandelen. Het betekent volgens hem ook niet dat alle jongeren in de leertijd zonder meer een getuigschrift van het zesde jaar of een diploma zullen halen, maar het kan nu wel. Dat het vroeger niet mogelijk was, maakte het ook moeilijk om een ander publiek aan te trekken, onderstreept de heer Neyens daarbij.

Om de relance van de leertijd waar te maken, is het volgens de spreker nodig om een drietal vragen te stellen.

Ten eerste moet men weten of men ook in Onderwijs bereid is het belang van jongeren centraal te stellen. Dat moet eerlijke toeleiding mogelijk maken en dan moet Syntra Vlaanderen ook kleur bekennen, stelt de heer Neyens. Om meer jongeren in de leertijd te krijgen, zouden dan ook meer leerplaatsen georganiseerd moeten worden en dies meer.

Er zitten honderden arbeidsbereide jongeren in het deeltijds onderwijs die maar wat graag onder een patroon/ondernemer zouden werken. Die zijn daar echter niet beschikbaar. Syntra Vlaanderen heeft dan weer honderden ondernemers en vooral kmo's die maar wat graag een leercontract in dienst nemen om op te leiden en mee te werken aan de ondersteuning van de Vlaamse economie. Daar zijn er dan weer niet voldoende leerjongeren om aan te bieden en dat vindt de spreker schrijnend. Er is een studie uitgevoerd over het effect van de leertijd op tewerkstelling. Daaruit bleek dat jongeren die ongekwificeerd uitstromen uit de leertijd maar één jaar bij een ondernemer hadden gewerkt en dus competenties hadden opgedaan, veel hogere kansen hadden op de arbeidsmarkt. Jongeren die dikwijls niet meteen uit de hoogste maatschappelijke lagen afkomstig zijn, krijgen nieuwe kansen bij gemotiveerde ondernemers en raken zelf gemotiveerd.

Een tweede vraag is of een aangepaste financiering haalbaar is met meer oog voor opvolging en begeleiding. Het verheugt iedereen dat er onderwijskwalificaties behaald worden, maar dat impliceert ook dat er eindtermen vanuit Onderwijs gecontroleerd worden en dat er van die kant ook meer verwachtingen zijn, die bovendien volgens de regels ingevuld

moeten worden: uitrusting, eindtermen die visueel zichtbaar moeten zijn, examennormen enzovoort. De Syntra-campussen hebben niet altijd de omkadering om die eisen waar te maken. Een investering rendeert met zekerheid, gezien de grote effectiviteit, beklemtoont de heer Neyens.

Een derde noodzakelijkheid is vooral niet stil te staan en nieuwe opleidingen te creëren voor nieuwe doelgroepen. Daartoe behoren ook mensen die wat hoger opgeleid zijn in het secundair onderwijs en die zo de kans krijgen om een alternatief gedeelte van hun schoolse loopbaan via deeltijds leren en werken te volbrengen. Dat duale systeem is in Duitsland heel erg ingeburgerd, stelt de heer Neyens. Een groot deel van de jongeren die aan de universiteit beginnen of afstuderen, hebben minstens één tot twee jaar deeltijds gewerkt en geleerd. Voor een tijd werken bij een ondernemer moet als een keuze beschouwd worden, stelt hij, en niet als de laatste optie. Meer meisjes aantrekken en meer allochtonen is in die zin ook een doel.

Men vraagt zich echter af of de grote flexibiliteit behouden kan blijven. Als men voordien nog met een idee kwam voor een opleiding in maart, april of mei, dan ging men met de sector om de tafel zitten en kon via de raad van bestuur en de praktijkcommissie in september die opleiding ook van start gaan. Met de nieuwe regels moet een nieuwe opleiding al in december ingediend worden voor de screeningcommissie van Onderwijs. De vraag is dan nog maar of men dan in september kan starten. Een eerste negatief advies werd al uitgebracht voor de eerste nieuw voorgestelde opleiding logistiek helper. Het was de bedoeling de zorgsector uit de nood te helpen en ook tegelijk meer meisjes aan te trekken. Er wordt alles aan gedaan om toch nog een positief advies te krijgen. Men stelt dat de opleiding ook loopt in het dbso en met weinig succes, maar de spreker meent dat men de twee opleidingssystemen niet kan vergelijken.

Wat moet men ten slotte zelf doen? Een betere intake zorgt voor minder uitval. Daarnaast moeten tools ontwikkeld worden voor screening en evaluatie om de matching met wat bij de patroon geleerd wordt, te optimaliseren. Er moeten meer doorstromingsmogelijkheden zijn, ook naar het hoger onderwijs. Het opleidingsaanbod zal nog veel meer competentiegericht uitgewerkt moeten worden en de sectoren zullen nog meer moeten worden betrokken. Het is tevens nodig om ook de ondernemer verder te professionaliseren in het opleiden van jongeren. De docent-vakman kan men pedagogisch-didactische vaardigheden bijbrengen. Bovendien is het de bedoeling de netwerken beter uit te bouwen om ontmoetingen en besprekingen te realiseren als spreekbuis van vele ouders, jongeren en ondernemers en ook met werkgeversorganisaties te bekijken hoe de uitstraling van de leertijd nog kan verbeteren.

2. Discussie

Mevrouw *Martine Fournier* wil weten of er tussen de vijf erkende opleidingscentra in Vlaanderen een verschil is in aantal leerlingen per provincie of per campus, en dat meer specifiek in het kader van de leertijd.

Welke oorzaak zien de sprekers voor de geringe instroom via de CLB's? Het lid meent dat er kan worden gewerkt aan naambekendheid via die CLB's. Heel wat mensen stappen op die instantie af voor oplossingen inzake leerkeuze.

De heer *Bart Van Malderen* is blij met de eerlijke analyse en stelt dat er heel wat overlappingen en raakvlakken zijn tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Hij begrijpt dat de 28 sectoren waarin de leertijd wordt toegepast historisch gegroeid zijn vanuit de paritaire comités, ingebed in de traditionele industriële sectoren. Is er evolutie in het bereik daarvan? Kan de dalende instroom ook niet te wijten zijn aan verschuivingen op de arbeidsmarkt, weg van industriële sectoren en meer in de richting van diensten? Volgt het aanbod die evolutie of zijn de 28 sectoren gebetonneerd? Is daar een beleid rond, wil het lid weten.

Ondanks het feit van de dalende instroom, stelt het lid toch vast dat de leertijd actief is in sectoren waar knelpuntvacatures tot een traditie behoren. Uit het deeltijds onderwijs wordt vaak de klacht gehoord dat men enerzijds wel vacatures ingevuld wil zien, maar dat het anderzijds moeilijk blijkt om stageplaatsen toe te wijzen als leerlingen zich concreet aanbieden. De heer Van Malderen meent dat attitude van leerlingen en negatieve ervaringen allicht aan de basis liggen van dat probleem. Is er een zicht op dat de aanwervingsbereidheid ten overstaan van de leertijd groter zou zijn? Het lid wil ook weten in hoeverre de kansengroepen vertegenwoordigd zijn.

Inzake de positief te noemen uitstroom naar werk vraagt de heer Van Malderen naar het meetpunt: is dat onmiddellijk na de opleiding of na verloop van een zekere tijd?

Het lijkt hem ook vrij normaal dat men uitstroomt naar de beroepsrichting waarvoor men heel specifiek heeft gekozen. Het feit dat 67 percent dat ook doet, vertelt hem tegelijk dat het andere derde deel mogelijk verkeerd aangestuurd is. In het kader van de kappersopleiding wordt wel meer gezegd dat er voor een bepaalde opleiding wordt gekozen omwille van imago of tijdsbesteding zonder dat er een link is met de arbeidsmarkt. Welke sectoren springen eruit bij de 67 percent?

Het lijkt de heer Van Malderen ook zinvol om het integrale traject van leerlingen te bekijken, omdat de leertijd vaak wordt beschouwd als laatste optie in de cascade. Dat koppelt hij aan de vermelde arbeidsbereidheid of capaciteit om arbeidsattitude op te bouwen, als dat al de reden zou zijn. Hij meent dat de ambitie moet zijn om onderwijs integraal inclusief te maken. Het gaat in die redenering niet op om iemand die niet volledig in het plaatje past, ergens anders heen te sturen. Om die leerlingen op te pikken moeten wel de middelen en methodes beschikbaar zijn, stelt het lid.

In het deeltijds onderwijs en de leertijd zitten bijna alle leerlingen achter op de leeftijdscohorten, oppert de heer Van Malderen, want het is niet hun eerste keuze. Wat doet men met leerlingen van 20 of 21 jaar die les volgen in het leerplichtonderwijs, maar veeleer thuishoren in andere leer- of opleidingsvormen zoals volwassenenonderwijs en dergelijke, maar die onder meer om financiële redenen die keuze niet maken? Het deeltijds onderwijs blijkt vaak met dat fenomeen te kampen te hebben. Er vormt zich daar ook een probleem inzake capaciteit. Geldt voor de leertijd hetzelfde?

Mevrouw *Goedele Vermeiren* vindt de dalende instroomcijfers significant en wil weten of er al onderzoek is verricht naar de oorzaken.

Bij de grote uitval van jongeren uit de leertijd vraagt het lid vooral naar cijfermateriaal ter zake. Is de uitval markanter in bepaalde sectoren of is er een meer uitval bij jongens dan bij meisjes of omgekeerd?

Het lid vraagt zich ook af of op die ene dag les die de leertijdleerlingen volgen naast algemene vorming en Frans ook de theorie van het aan te leren beroep wordt gegeven of dat dat op de werkvloer gebeurt.

Er wordt gesteld dat er in de leertijd enerzijds een overschot aan patroons is en te weinig jongeren en in het deeltijds onderwijs anderzijds net het omgekeerde. Is er dan geen overleg met het deeltijds onderwijs of verloopt dat moeizaam?

De heer *Robrecht Bothuyne* vond de toelichting interessant maar confronterend. Vooral de problematiek van de financiering is verhelderend. Hij vraagt zich af hoever men van de kritische drempel af staat om de leertijd nog te kunnen organiseren. De daling van het aantal leerlingen is scherp en dan komt er een moment waarop het moeilijk wordt om dat nog op een goede manier te organiseren. Hij heeft het gevoel dat de leertijd niet echt wordt erkend vanuit het beleidsdomein Onderwijs en vanuit het onderwijs zelf. Het

vindt daar moeilijk zijn plaats in. Hoort de leertijd daar wel thuis, wil het lid weten, mede gezien de switch van bevoegdheidsdomein. Het feit dat de eerste vraag luidt of onderwijs het belang van de jongere centraal wil stellen, spreekt volgens het lid boekdelen. Dat moet immers het motto en basisprincipe zijn van onderwijs, in welke vorm ook. Hoe wordt er met onderwijs samengewerkt om daaraan tegemoet te komen?

De heer *Luc Neyens* legt uit dat de cijfers over 2 percent doorgestuurde leerlingen via de CLB's kloppen. Syntra Vlaanderen heeft een overeenkomst met de diverse CLB's waarin verwezen wordt naar het belang van een correcte en goede toeleiding. Het heeft volgens de spreker zeker ook te maken met de verkaveling van het onderwijslandschap in zeer grote scholengemeenschappen in Vlaanderen. Dat maakt dat zowat alles binnen één scholengemeenschap kan worden aangeboden, wat voordien niet het geval was. Tien tot twintig jaar geleden werd een gemotiveerde leerling, die het niet echt meer zag zitten om dagelijks op de schoolbanken te zitten, vrij vlot naar de leertijd doorverwezen. Dat gebeurt volgens de heer Neyens haast nooit meer. Binnen de scholengemeenschap zelf gaat een leerling nu van tso naar bso in dezelfde richting en zelfs naar dbso. Syntra Vlaanderen is dan ook niet geprofileerd bij een bepaalde zuil, en heeft alleen een link naar de verschillende CLB's.

Mevrouw *An Van de Ven* vult aan dat een mogelijke aanpak is wat er in het voorbije schooljaar is gebeurd. Vanuit de overeenkomst met de CLB-koepels zijn er infosessies gegeven samen met die koepels voor de ongeveer 75 actieve CLB's die her en der gegroepeerd zijn in regio's. Aan de personeelsleden die met lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs bezig zijn, zijn de nieuwigheden en mogelijkheden toegelicht. Dat is een oplossing inzake informatieverstrekking. Een persoonlijke medewerker die in alle scholen een bepaald studieaanbod toelicht is een verdere stap. De impact is nog niet duidelijk, maar de CLB-koepels werken wel mee aan de ondersteuning.

Brussel is het kleinst qua regiocijfers: er zitten slechts een dertigtal leerlingen in de lesplaats. Er zijn ook maar een 60- tot 70-tal contracten gesloten in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dan volgt West-Vlaanderen met ongeveer 600 leercontracten, gevolgd door Limburg met een duizendtal contracten. Oost-Vlaanderen staat op dezelfde hoogte als Antwerpen en Vlaams-Brabant met 1500 tot 1600 contracten. De stad Antwerpen heeft zeer veel contracten.

In de leertijd komen het meest ambachtelijke of industriële beroepen voor, beaamt mevrouw Van de Ven. Er is een evolutie omdat er meer samenwerking is met sectoren en sectorfondsen en niet louter met de werkgeversfederaties. De werknemers en werkgevers zijn nu vertegenwoordigd en de sectorconvenants spelen mee. Werken en leren in het algemeen en dus ook de leertijd worden daardoor mee verankerd in de samenwerking met sectoren. Ook naar sectoren die meer in de tertiaire sector gesitueerd zijn, is er een verschuiving. Het gaat dan om administratieve medewerkers, ICT-technici en zelfs culturele beroepen zoals podiumtechnicus. Syntra Vlaanderen wil meer op die markten inspelen. Het uitgangspunt is een aanbod te verzorgen dat beantwoordt aan wat de sectoren vragen. Men heeft echter te kampen met een procedure die vertragend werkt, herhaalt mevrouw Van de Ven. De visie vanuit Werk die Syntra Vlaanderen hanteert wordt beïnvloed door de visie vanuit Onderwijs. Er wordt nog naar een evenwicht gezocht.

De heer *Luc Neyens* voegt eraan toe dat men ook pas meer is kunnen beginnen inzetten op de dienstensector sinds het mogelijk is om kwalificaties te behalen. De instroom was voorheen zo klein omdat mensen al van een hoger opleidingsniveau komen en zonder uitzicht op een getuigschrift onderwijs zag men dat niet zitten. Men wil dus proberen om naast bijvoorbeeld technische vaardigheden ook andere competenties toe te voegen aan de respectievelijke opleidingen.

Inzake knelpuntvacatures ondervindt de leertijd niet echt grote problemen om tewerkstelling te garanderen, ook niet voor kansengroepen en allochtonen. Er is wel een heel kleine

instroom en daarom is het de bedoeling om heel specifiek een doelgroepen- en kansenbeleid te voeren ten aanzien van volwassenen. Men slaagt er amper in om allochtone jongeren naar de leertijd te krijgen, maar hen plaatsen is niet echt een probleem.

De heer *Bart Van Malderen* vraagt zich af waarom er dan geen massale instroom is vanuit die groepen.

De heer *Luc Neyens* meldt dat het percentage instroom binnen de totale instroom ongeveer 4 percent bedraagt. Dat is ook volgens hem veel te weinig. Er is wel een behoorlijk percentage kortgeschoolden met een lage vooropleiding voordat ze in de leertijd instappen.

Mevrouw *An Van de Ven* gaat in op de vergelijking die is gemaakt met deeltijds onderwijs en de kenmerken zoals jongeren die achter zijn op de leeftijdscohort. Ze stelt dat er binnen het kader van het decreet Leren en Werken regionale platforms zijn opgericht die gegevens verzamelen voor de hele regio en ook voor het geheel van de leertijd. Daaruit blijkt dat er in de leertijd minder leerachterstand is bij de jongeren dan in het deeltijds onderwijs. Weinigen zitten er op leeftijd, maar er is maximaal een of twee jaar achterstand. De grootste groep zit zodoende nog onder de twintig jaar als ze de leertijd beëindigen. Dbso en bso-profielen zijn degene die doorstromen naar leertijd, besluit de spreker. Het deeltijds onderwijs heeft nog iets meer jongeren uit het buso.

Met betrekking tot de schoolverlaterstudie van de VDAB laat mevrouw Van de Ven weten dat de publicatie van 2011 nog moet verschijnen. Dat is meestal in april. Er werd in juni 2009 nagegaan wat de resultaten zijn qua tewerkstelling van de jongeren die in het schooljaar 2008 de leertijd beëindigden. Dat wil dus zeggen één jaar na de opleiding. De VDAB stelt dan vast dat ongeveer 85 percent aan het werk is. De resterende 15 percent heeft allicht wel werkervaring opgedaan, maar nog net geen werk op 30 juni van dat jaar, legt de spreker uit.

67 percent blijft werkzaam in de gekozen beroepsrichting. Er is ooit een vergelijking gemaakt met de bouwsector. Die is zelf heel actief geweest in het aanbieden van formules vooral voor plus-achttienjarigen om in de bouw werkzaam te worden. Mevrouw Van de Ven suggereert dat ook dat een van de oorzaken van de daling in de leertijd kan zijn. Na vijf jaar moet men echter vaststellen dat met die formules, waaronder deeltijds onderwijs, slechts 20 tot 25 percent in de bouw werkzaam blijft. Die investeringen gaan dus voor een groot deel verloren en dat vindt men spijtig. De vermelde 67 percent voor de leertijd is niet uitgesplitst in sectoren, maar wel een algemeen gemiddelde. Voor de bouw was dat echter wel apart bekeken op verzoek van de sector en daar bleek het resultaat nog hoger dan die 67 percent te liggen.

De heer *Luc Neyens* voegt toe dat degenen die een kapper- en bakkeropleiding hebben gevolgd, ook snel uit het beroep verdwijnen.

Mevrouw *An Van de Ven* verstrekt meer informatie over de inhoud van de lesdag in de leertijd. Die wordt opgesplitst in een deel algemene vorming (waar het Frans intussen deel van uitmaakt) en een deel beroepsgerichte vorming. Dat lessenpakket behelst wetelijk minstens acht uur gedurende 30 weken. In de praktijk komt dat aantal uren hoger uit, omdat de algemene vorming is uitgebreid met 32 uren Frans. Dat stemt overeen met wat in het bso wordt gegeven. Voor bepaalde sectoren blijft de beroepsgerichte vorming op vier uur, maar bijvoorbeeld voor de garagesector ligt dat ook hoger. Dat beroep wordt veel technischer en er wordt veel met computer aangestuurd. Een aantal zaken, zoals elektriciteit en het werken met diagnoseapparatuur, kunnen onvoldoende aangeleerd worden op de werkplek. Syntra voorziet dan in extra uren. De garagisten zitten intussen al op 64 tot 80 uur meer per jaar om de technische componenten beter te ondersteunen.

De heer *Luc Neyens* stelt dat naast de reeds vermelde aspecten van uitval, nog drie zaken zeker een rol spelen. Dat zijn de overeenkomsten die zeer snel na aanvang verbroken worden omdat het niet echt ‘klikt’ tussen de jongere en de ondernemer, of omdat een beroep bij nader inzien toch niet blijkt te zijn wat men voor ogen had. In het eerste geval is er sprake van een verbreking en valt de jongere niet noodzakelijk uit, als er een andere overeenkomst gesloten wordt. In het tweede geval kan dat te wijten zijn aan competenties, maar net zo goed aan lichamelijke factoren, zoals wanneer kappers niet met een bepaald product kunnen werken. Nog een mogelijke oorzaak is dat men heel wat vraagt van jongeren tussen 15 en 19 jaar, die niet de vakanties genieten van de andere schoolgaande jeugd, maar slechts 24 dagen vakantie hebben. Ze werken de rest van de tijd voor een kleine vergoeding die andere jongeren vaak met weekendwerk ophalen. Die maatschappelijke context mag niet uit het oog verloren worden, stelt de spreker.

Een derde van de jongeren uit de leertijd krijgt de kans om meteen na de leertijd te beginnen werken bij de patroon waarbij hij zat. Dat is zo weinig omdat het doorgaans gaat om kleine ondernemingen die niet in de mogelijkheid verkeren om iemand bijkomend aan te nemen.

Mevrouw *An Van de Ven* geeft nog mee dat er eigenlijk geen echt onderzoek is gevoerd naar de oorzaken van de dalende instroom. Er is alleen een onderzoek beschikbaar van 2009 over de uitval en tevredenheid. De daling lijkt met een combinatie van factoren te maken te hebben, zoals het element van de scholengemeenschappen. Er is intussen zelfs een platform via Leren en Werken met het deeltijds onderwijs, maar het blijft in zekere zin concurrentie, stelt de spreker. Er ontbreekt ook een mechanisme om een stuk de financiering mee te laten gaan als een leerling doorgestuurd wordt. Het negatieve imago lijkt een belangrijke factor.

Volgens Syntra Vlaanderen zou men als kritische drempel voor de organiseerbaarheid per lesplaats minstens op 100 tot 150 leerlingen moeten kunnen rekenen. Vermenigvuldigd met negentien lesplaatsen, brengt dat het totaal op een kleine 3000. De daling kan ook nog te maken hebben met het feit dat jongeren niet zo mobiel zijn. Met negentien lesplaatsen en een aantal opleidingen die dan nog heel sectorspecifiek georganiseerd worden, heeft het dan te maken met de grootte van de groepen die men nastreeft. Dat zijn groepen van acht tot tien leerlingen. Les geven voor één of twee leerlingen kan niet. Infrastructuur speelt ook een grote rol, want voor sommige beroepen is heel specifieke apparatuur nodig. Dat vergt samenwerking met de sectoren. Bepaalde lesplaatsen zijn ook sterk gericht op specifiek beroepen.

De heer *Luc Neyens* voegt daar nog aan toe dat voor heel frequent voorkomende beroepen zoals sanitair installateur of restauranthouder de leerjongeren dat vroeger op veel meer plaatsen konden volgen. De organisatie op een kleiner aantal lesplaatsen maakt dat het voor jongeren of ouders soms niet meer haalbaar is.

De spreker beklemtoont nogmaals dat het bijzonder belangrijk is dat de onderwijskwalificaties behaald zijn. Zo niet zou dat een verdere afbouw van de leertijd veroorzaken. Er is tweemaandelijks overleg met het Departement Onderwijs. De heer Neyens meent dat men de leertijd nog te weinig kent. Het is zoeken naar een goed evenwicht, ook qua inspectie.

Mevrouw *An Van de Ven* voegt daaraan toe dat er ook al is overlegd over de visie op leren en werken in samenspraak met het departement met het oog op de hervorming van het secundair onderwijs.

Patricia CEYSENS,
voorzitter

Bart VAN MALDEREN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
dbso	deeltijds beroepssecundair onderwijs
ESF	Europees Sociaal Fonds
GOK	gelijke onderwijskansen
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
Syntra	Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming
tso	technisch secundair onderwijs
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding